

Trianon – 1920. június 4.

1918 őszén a Központi Hatalmak vereségével véget ért az első világháború. Magyarország az Osztrák–Magyar Monarchia egyik utódállamaként a vesztesek közé került.

1919 elején nyílt meg Párizsban a világháborút lezáró békekonferencia. A tanácskozást a győztes nagyhatalmak vezetői irányították. A párizsi békekonferencia légkörét jól jellemzi a francia miniszterelnök, Clemenceau nyitóbeszédének mondata: „eljött az ideje, hogy a győzelem minden gyümölcsét learassuk.” Learatták. Jól jellemzi a konferencia szellemiségét, hogy a tanácskozáson a vesztes államok nem is vehettek részt, képviselőikkel csupán közölték a döntéseket. Ezért szokták ezeket a döntéseket békediktátumoknak nevezni. A tárgyalásokat a Párizs környéki kastélyokban tartották, és itt kötötték meg a békeszerződéseket is.

A történelmi Magyarországnak bosszúból a modern korban ismert legsúlyosabb büntetést szánták. A béketárgyalásokra hazánk a legkitűnőbb politikusait küldte el. Vezetőként a kiváló politikus és jó szónok Apponyi Albert grófot, kísérői között pedig gróf Teleki Pált, a nemzetközi hírvü földrajztudóst. Teleki statisztikai adatok tömegével próbált a békekonferenciára hatni, bizonyítva a Kárpát-medence természeti, vízföldrajzi és gazdasági egységét. Apponyi Albert pedig még a népszavazás gondolatát is felvetette a vitatott területekkel kapcsolatban. Mindhiába! A békekonferencia diktálni kívánta a békefeltételeket és nem megvitatni.

Hazánk képviselői 1920. június 4-én a Párizs melletti Nagy-Trianon kastélyban írták alá a békeszerződést. Magyarország ezeréves történetének legsúlyosabb traumáját szenvedte el Trianonnal, miután a környező államalakulatok elszakították területének kétharmadát: Felvidéket, Kárpátalját, Erdélyt, Partiumot, Délvidéket, Várvidéket. Trianon az egyik legnagyobb horderejű változást jelentette az újkori magyar történelemben. Az ország területe harmadára, 282 000-ről 93 000 négyzetkilométerre zsugorodott, míg népessége 18,2 milliőről 7,9 millióra csökkent. A magyarság egyharmada – 3,2 millió fő – idegen államok fennhatósága alá került, közülük a fele úgy, hogy színmagyar területen élt. Közepes méretű európai országból Magyarország ezzel a térség egyik kisállamává vált. Előírták, hogy 1921-től kezdődően Magyarország 30 esztendőn át jóvátételt köteles fizetni az általa okozott háborús károkért. Magyarország csak egy 35 ezer fős önkéntes hadsereget tarthatott fenn. A modern hadviselésben elengedhetetlen páncélos járműveket, tankokat, hadihajókat és harci repülőgépeket nem gyárthatott, és nem is vásárolhatott. A trianoni béke szétrombolta a Kárpát-medence gazdasági egységét is. Hazánk gazdaságát a csőd szélére juttatta. A gazdasági veszteségek összességét az akkori magyar közgazdászok az 1918 előtti nemzeti vagyon 62%-ára becsülték. A só-, arany-, ezüst-, réz-, horgany- és mangánbányák, valamint az akkor működő kőolaj- és földgázkutak teljes mértékben az utódállamokhoz kerültek. Elveszték a legjobb minőségű bácskai, bánági és csallóközi szántóföldek, a dús hegyi legelők és az erdőállomány 80-90 %-a. A magyar állam ezáltal egy nyersanyagban szegény, intenzív behozatalra szoruló, emiatt könnyen sebezhető országgá vált.

A békeszerződést, melyet a nemzetgyűlés 1920. november 13-án fogadott el, 1921. július 26-án hirdették ki, és iktatták a törvénytárba.

A békeszerződésben megjelölt határvonal pontos kijelölése általában nagyobb akadályok nélkül és viszonylag gyorsan lezajlott. Két területrészt átadása azonban komoly bonyodalmakra adott alkalmat. Az egyik a szénben gazdag pécs-baranyai háromszög volt, amelyet a szerbek csak 1921 nyarán ürítettek ki. A másik az Ausztriának ítélt Várvidék. E terület átadását a magyar kormányzat és irreguláris csapatai akadályozták. A vita végül békésen rendeződött. Magyarország visszahívta fegyveres alakulatait, Ausztria pedig beleegyezett, hogy Sopron és környékének hovatartozásáról népszavazás döntsön. Az 1921. december 14-16-án megtartott népszavazáson Sopron lakosságának 72,8%-a Magyarország mellett döntött /a város körüli falvak 45,6%-a/. A nemzetgyűlés ezért a „Civitas fidelissima” vagyis a „Leghűségesebb város” címet adományozta Sopronnak.

A nemzet válasza egyértelműen az elutasítás volt. A korabeli magyar társadalmat valósággal sokkolta, hogy a közel ezeréves államot szétszabdalták, s mihelyt annak tartalma nyilvánosságra került országszerte tüntetésekre, demonstratív tiltakozásokra került sor. A közhangulatot egyértelműen a gyász és a tiltakozás uralta.

Trianon nyilvánvaló igazságtalansága volt talán az egyetlen olyan kérdés, amelyben minden magyar politikai erő egyetértett. Lehet, hogy napjainkban is így van?

„HA ELJŐ AZ IDŐ - A SÍROK NYÍLNAK FEL,
HA ELJŐ AZ IDŐ - A MAGYAR TALPRA KEL,
HA ELJŐ AZ IDŐ – ERŐS LESZ A KARUNK,
VÁRJATOK, TESTVÉREK, OTT LESZÜNK NEM ADUNK!”

/ József Attila /

Az igazságtalan békediktátum 100. évfordulóján kötelességünk megemlékezni, egyúttal büszkének lennünk, hogy ezt a csapást is túléltek, hogy ma a magyarság erősebb, mint valaha.

Molnár Gyula
történelemtanár

Reményik Sándor: Eredj, ha tudsz

1918. december 20.

Eredj, ha tudsz... Eredj, ha gondolod,
hogy valahol, bárhol a nagy világon
könnyebb lesz majd a sorsot hordanod,
eredj...

Szállj mint a fecske, délnek,
vagy északra, mint a viharmadár,
magasából a mérhetetlen égnek
kémleld a pontot,
hol fészekrakó vágyaid kibontod.
Eredj, ha tudsz.

Eredj, ha hittelen
hiszed: a hontalanság odakünn
nem keserűbb, mint idebenn.
Eredj, ha azt hiszed,
hogy odakünn a világban nem ácsol
a lelkedből, ez érző, élő fából
az emlékezés új keresztet.

A lelked csillapuló viharának
észrevétlen ezer új hangja támad,
süvít, sikolt,
s az emlékezés keresztfáira
téged feszít a honvágy és a bánat.
Eredj, ha nem hiszed.

Hajdanában Mikes se hitte ezt,
ki rab hazában élni nem tudott
de vállán égett az örök kereszt
s egy csillag Zágon felé mutatott.
Ha esténként a csillagok
fürödni a Márvány-tengerbe jártak,
meglátogatták az itthoni árnyak,
szelíd emlékek: eszeveszett hordák,
a szívét kitépték.
S hegyeken, tengereken túlra hordták...

Eredj, ha tudsz.
Ha majd úgy látod, minden elveszett:
inkább, semmint hordani itt a jármot,
szórd a szelekbe minden régi álmod;
ha úgy látod, hogy minden elveszett,
menj őserdőkön, tengereken túlra
ajánlani fel két munkás kezed.
Menj hát, ha teheted.

Itthon maradok én!
Károgyva és sötétén,
mint téli varjú száraz jegenyén.
Még nem tudom:
jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
de itthon maradok.

Leszek őrlő szű az idegen fában,
leszek az alj a felhajtott kupában,
az idegen vérben leszek a mérge,
miazma, láz, lappangó rút féreg,
de itthon maradok!

Akarok lenni a halálharang,
mely temet bár: halló fülekbe eseng
és lázít: visszavenni a mienk!
Akarok lenni a gyújtózsínór,
a kanóc része, lángalobbant vér,
mely titkon kúszik tíz-száz évekig
hamuban, éjben,
míg a keservek lőporához ér.
És akkor...!!

Még nem tudom:
jut-e nekem egy nyugalmas sarok,
de addig, varjú a száraz jegenyén:
én itthon maradok.

Juhász Gyula: Trianon

Nem kell beszélni róla sohasem,
De mindig, mindig gondoljunk reá.

Mert nem lehet feledni, nem, soha,
Amíg magyar lesz és emlékezet,
Jog és igazság, becsület, remény,
Hogy volt nekünk egy országunk e földön,
Melyet magyar erő szerzett vitézül,
S magyar szív és ész tartott meg bizony.
Egy ezer évnek vére, könnye és
Verejtékes munkája adta meg
Szent jussunkat e drága hagyatékhoz.

És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt a kedves Pozsony,
Hol királyokat koronáztak egykor,
S a legnagyobb magyar hirdette hévvel,
Nem volt, de lesz még egyszer Magyarország!
És nem lehet feledni, nem, soha,

Hogy a mienk volt legszebb koszorúja
Európának, a Kárpátok éke,
És mienk volt a legszebb kék szalag,
Az Adriának gyöngyös pártadísze!
És nem lehet feledni, nem, soha,
Hogy a mienk volt Nagybánya, ahol
Ferenczy festett, mestereknek álma
Napfényes műveken föltündökölt,
S egész világra árasztott derűt.
És nem lehet feledni, nem soha,
Hogy Váradon egy Ady énekelt,
És holnapot hirdettek magyarok.
És nem lehet feledni, nem, soha
A bölcsöket és sírokat nekünk,
Magyar bölcsöket, magyar sírokat,
Dicsőség és gyász örök fészkeit.

1927.

Mert ki feledné, hogy Verecke útján
Jött e hazába a honfoglaló nép,
És ki feledné, hogy erdélyi síkon
Tűnt a dicsőség nem múltó egébe
Az ifjú és szabad Petőfi Sándor!
Ő egymaga a diadalmas élet,
Út és igazság csillaga nekünk,
Ha őt fogod követni gyászban, árnyban,
Balsorsban és kétségben, ó, magyar,
A pokol kapuin is győzni fogsz,
S a földön föltalálod már a mennyet!
S tudnád feledni a szelíd Szalontát, hol
Arany Jánost ringatá a dajka
Mernéd feledni a kincses Kolozsvárt,
Hol Corvin Mátyást ringatá a bölcső,
Bírnád feledni Kassa szent halottját
S lehet feledni az aradi őskert
Tizenhárom magasztos álmodóját,
Kik mind, mind várnak egy föltámadásra

Trianon gyászos napján, magyarok,
Testvéreim, ti szerencsétlen, átkos,
Rossz csillagok alatt virrasztva járók,
Ó, nézzetek egymás szemébe nyíltan
S őszintén, s a nagy, nagy sír fölött
Ma fogjatok kezét, s esküdjetek
Némán, csupán a szív veréseivel
S a jövődő hitével egy nagy esküt,
Mely az örök életre kötelez,
A munkát és a küzdést hirdeti,
És elvisz a boldog föltámadásra.

Nem kell beszélni róla sohasem
De mindig, mindig gondoljunk reá!

Urak, akik a világ dolgait igazítjátok: adjátok vissza a hegyeimet!

Bevallom őszintén: nem érdekel sem a politikátok, sem a világnézeti kérdéseitek, sem nagyszabású elgondolásaitok, melyekkel embermilliók sorsát rendezni kívánjátok. Nem érdekelnek az embermilliók sem.

Egy érdekel csupán: adjátok vissza a hegyeimet!

Mert bármit is mondjanak a tudósok, a fiskálisok és a katonák: azok a hegyek az enyimek. Mint ahogy én is hozzájuk tartozom attól a perctől kezdve, hogy megszülettem a lábok alatt, abban a kis házban, s ők benéztek hozzám az ablakon. Nem a telekkönyv szerint voltak az enyimek, az igaz. De enyimek voltak Isten rendelése szerint, azáltal, hogy ott születtem s ott lettem emberré. Adjátok vissza a hegyeimet!

Nézzétek urak: idestova ötven esztendeje már, hogy belerángattatok ebbe a játékba. Játsoztatok az én bőrömről háborút és országosztást, ide-oda ajándékozzátok engem s a hegyeimet, mint ahogy gyermekek ajándékozzák a játékszereket egymásnak. S én ötven esztendeig engedelmesen játszottam nektek mindent, amit parancsoltatok: kisebbségi sorsot, megaláztatást és elnyomatást, üldöztetést nyelvem és fajtám miatt, föl szabadulást és katonásdit. Játsoztam háborút. Lelkesedést és halálfélelmet, rámenős bátorságot és fejvesztett menekülést, játszottam kétségbeesést, fájdalmat, dühöt, elvesztett háborút. Játsoztam elvesztett otthont és elvesztett családot, csikorgófogú bosszúvágyat és hadifogságot, játszottam hontalan bújdosást, magányos kóborló farkassorsot az emberi rengetegben ... urak, nekem elég volt. Én nem játszom tovább.

Adjátok vissza a hegyeimet!

Ne mondjátok, hogy keressék magamnak máshol helyet a világban, mert nincsen ennek a világnak helye, ami az enyém volna azon az egyen kívül. Ne mondjátok, hogy befogadtok ebbe vagy abba az országba, mert nincsen nekem azokban az országokban semmi keresnivalóm. Ne mondjátok, hogy lelek magamnak hegyet a Kordillerrákban, vagy a Sierra Nevadán: mert a más hegyei azok, nem az enyimek. Az én számomra nincs szépségük és nincs békességük azoknak a hegyeknek.

Adjátok vissza a hegyeimet!

És azt se mondjátok, hogy nem én vagyok az egyetlen, akinek ez a sorsa, mert milliók váltak földönfutókká játékaitek során és én csak egy vagyok a milliók közül. Számomra nem vigasztalás, hogy millióknak fáj ugyanaz, ami nekem. Magamnak fáj, ami bennem fáj. Adjátok vissza a hegyeimet! ... Nekem semmim sem volt, csak a hegyeim s egy asszony, akit szerettem. S ez a kettő együtt többet ért, mint a világ összes palotája, vagyona és hivatala. Senki sem vesztett ebben a játékban annyit, mint én.

Adjátok vissza a hegyeimet!

Urak, én alázatosan elhiszem, hogy nagyok vagytok és hatalmasok. Hogy kisujjatok egyetlen mozdulatára milliók halnak meg, országok cserélnek gazdát és földrészek süllyednek el a tengerek mélységeibe. De mindezen túl hinni szeretném azt is, hogy tisztelitek az igazságot és a törvényt, amit Isten a világnak adott, és hogy szívetekben jószándék szűri át még a kisujjatok mozdulatát is. De ezt csak akkor hiszem el, ha eltörlitek a rontást, ami játékaitek nyomán erre a világra rászabadult és visszaadjátok a hegyeimet.

... Mind együtt vagytok felelősek ezért a rettenetes játékért. Valamennyien, kik a világ dolgait intéztétek, határokon és drótsövényeken innen és túl.

Trianon sebeit az idő bekötözte,
de a vér átüt még mindig a sebeken.
Idegenek özönlöttek be a földre,
ki fegyverrel érkezett, ki fegyvertelen.
Aki fegyverrel jött, azt fogta a fegyver,
aki fegyvertelenül, azt befogadtuk,
fedéllel, földdel, szeretettel,
nem néztük, ki volt az anyjuk, az apjuk.
Feledd el, jó magyar, jobb, ha felede
hófödte hegyeid, kincses városaid -
még a fejfákról is letörölték a neved,
templomaidban más nyelven szólal a hit.
Mint gazda, kit ősi házából kivetettek,
s megjelennek a rablók, fosztogatók,
gyorsan leverik a címert s a keresztet,
s a magyarnak bottal osztanak útravalót,
szomorú szemmel néz vissza a gazda,
letérdel, megcsókolja ősei földjét,
aztán csak porát szívja, sarát dagasztja,
néhány régi írás, fakult kép az örökség.
Trianon sebeit az idő bekötözte,
de a vér átüt még mindig a sebeken.
Régi gazdaként lépek a magyar földre,
és szent szavait sohasem feledem.